

Natuurbeheer

Natuurbeheer

Natuurontwikkeling, en dan ..?

Afgelopen jaren is er veel aandacht geschonken aan het natuurvriendelijk beheer en het ontwikkelen van kleinschalige natuur op golfbanen. Er zijn mooie stappen gezet en bij veel golfbanen is de aandacht zeker gegroeid voor dit thema. Het beheer zelf is echter niet het einddoel, is er wel zicht op waar we het allemaal voor doen? Hoe meet je nu de effecten en hoe kun je zien dat het beheer wat de afgelopen jaren is uitgevoerd de juiste is?

TEKST EN FOTO'S: GUIDO HAMELINK, SANDER KRISTALIJN

Verschralingsbeheer, meer rough, minder vaak de oevers maaien of zelfs het realiseren van een oeverwaluwwand. Allemaal maatregelen die de natuurontwikkeling ten goede komen, toch? Als je geen concreet doel voor ogen hebt, is dit nog maar de vraag. Bovendien: wanneer moet je nu

eigenlijk stoppen met verschralen en heeft het niet maaien van de oever wel het gewenste effect? Wanneer iemand dagelijks in het gebied is, zou je zeggen dat veranderingen wel op zouden moeten vallen. Het tegendeel is vaak waar, veranderingen gaan meestal geleidelijk waardoor het niet altijd

eenvoudig is bij te sturen. Feit is bovendien dat we vaak niet moeten sturen op een enkele waarneming maar op een meting over een langere periode, een trend.

Monitoren

Het meten van trends en veranderingen kan door het opstarten van een monitoringsprogramma. Monitoring is het tellen van bepaalde plant- of diersoorten op een vaste locatie, gedurende meer jaren en volgens een vast tijdschema. Dit onderzoek kan erg diepgaand en wetenschappelijk zijn tot oppervlakkig en eenvoudig qua opzet.

Beheersvisie

Het belangrijkste is dat je weet wat je gaat monitoren. Hiervoor moeten we terug naar de beheersvisie, welke keuzes liggen ten grondslag aan

bepaalde ingrepen? Stel, er is de keus gemaakt voor het plaatsen van een nestkast voor steenuilen. In dit geval is het bijhouden van de activiteit van de steenuil en de geplaatste kast een manier van monitoren. En wanneer er in meerdere jaren broedsels uitvliegen, kun je spreken van een geslaagde actie. Maar wanneer dit niet het geval is, kunnen daarvoor verschillende redenen zijn. Is er überhaupt activiteit van de steenuil? Is de kast wel op de juiste plaats? Bij dit voorbeeld is het vrij makkelijk om de effecten te meten, bovendien is het duidelijk wat de doelsoort is. Maar wat nu als het om op dagvlinders gerichte verschraling van grasland en ruigtevegetatie gaat? In dit geval zijn er verschillende factoren die effect hebben op een geslaagde ontwikkeling. Bovendien is het nog maar de vraag

wanneer de ontwikkeling geslaagd is. Zijn er in het algemeen meer vlinders waargenomen, dan kan dit weliswaar een doel zijn, maar het is beter dit te specificeren tot een bepaalde soort. Een stijging van distelvlinder en atalanta kan immers duiden op een sterke toename van brandnetel, is dit gewenst? Bij zo'n beheerskeuze is het goed om te bepalen welke doelen er bereikt moeten worden alvorens te spreken van een geslaagde keuze. Elke monitoring begint met de nulmeting. Tijdens deze meting moet duidelijk worden hoeveel er van welke soort op een locatie aanwezig is.

Verwachte potentie

Daarnaast kan er bepaald worden wat de verwachte potentie is van de situatie. In het natuurbeheer is er sprake van de potentieel natuurlijke vegetatie. Deze

methodiek geeft aan welke plantengroei er afhankelijk van onder andere het bodemtype kan groeien op een bepaalde locatie.

Onderzoek moet op de juiste manier worden uitgevoerd. Dat wil zeggen: op gezette tijden, door mensen met voldoende kennis van deze groepen en volgens een vaste methodiek. De stichtingen achter bepaalde diergroepen verstrekken vaak telformulieren en methodes over het op een juiste manier monitoren van de soort. Denk hierbij aan Ravon (amfibieën en reptielen) of Sovon (vogels). Wanneer er op deze manier gemonitord wordt, kun je de gegevens van verschillende jaren naast elkaar leggen en trends bepalen in de ontwikkelingen van soorten. Deze trends zeggen je of je op de goede weg bent naar het einddoel. Of dit einddoel ook wordt gerealiseerd, zal in veel gevallen afhangen van verdere ontwikkelingen in de toekomst en het tijdig bijsturen van het beheer.

Veldwerk

In de praktijk komt het er op neer dat er als eerste een methode wordt vastgesteld die realistisch is en de komende jaren gecontinueerd kan worden. Dit betekent dat de kosten reëel moeten zijn, evenals de tijdsinspanning. Is er bijvoorbeeld bij een van de greenkeepers of clubleden de kennis in huis om bepaalde soorten te monitoren of kan er beter een deskundige worden ingeschakeld van buitenaf. Verder wordt de route of locatie van het onderzoek bepaald. Hierdoor is het mogelijk in het vervolg dezelfde locaties te onderzoeken waardoor er de gelegenheid tot het vergelijken van gegevens wordt gecreëerd. Deze locaties en routes worden op een kaart weergegeven als geheugensteun, maar ook om anderen in de toekomst het onderzoek op dezelfde wijze uit te laten voeren. Tijdens het onderzoek worden de gegevens op een vaste manier genoteerd. Bij planten zal het hier gaan om soort, locatie en bedekkingsgraad (hoeveel exemplaren in combinatie met

de bedekking). Bij vogels worden vaste afkortingen gebruikt en een aantekening op de kaart om aan te geven waar de vogel broedt.

Zijn de gegevens in kaart, dan kan er (na een aantal jaren) worden gekeken of er veranderingen waar te nemen zijn in soortenrijkdom, aantallen per soort, de verspreiding. Met deze gegevens wordt een terugkoppeling gemaakt naar de oorspronkelijke doelstellingen om te beoordelen of deze behaald zijn. 🌱

Guido Hamelink, NLadviseurs – adviesbureau voor natuurbeheer en landschapsoptimalisering in Arnhem, telefoon 06-43000297, www.nladviseurs.nl

Monitoring

Monitoring is het tellen van bepaalde plant- of diersoorten op een vaste locatie of route, gedurende meer jaren en volgens een vast tijdschema.